

DET KONGELIGE KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Kommunal- og distriktsministeren

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

21/5717-2

12. november 2021

Informasjon til tvangssammenslåtte fylkeskommuner om prosess og tidsplan for mulig deling

Regjeringen vil legge til rette for at tvangssammenslåtte fylkeskommuner som sender søknad etter vedtak i fylkestinget, skal kunne deles. Med "tvangssammenslåtte" forstås fylkeskommuner som Stortinget i 2017 vedtok å slå sammen, til tross for at ett eller flere av de involverte fylkestingene hadde fattet vedtak om at de ikke ønsket sammenslåing. Dette brevet sendes til de fire fylkeskommunene dette gjelder.

I dette brevet redegjør jeg for prosess og tidsplan for mulige delinger av tvangssammenslåtte fylkeskommuner. Brevet inneholder informasjon om viktige frister, og krav til fylkeskommuner som vurderer å igangsette en prosess for deling av fylket.

Det er mange hensyn som skal ivaretas i denne prosessen, og tidsplanen er stram. Mange er utålmodige, og ønsker en så rask avklaring av delingsspørsmålet som mulig. Samtidig skal det i noen fylkeskommuner gjøres et stort arbeid, og fylkeskommunene bør få tilstrekkelig tid både i utrednings- og gjennomføringsfasen.

Å dele en fylkeskommune medfører administrative og politiske forberedelser både på fylkeskommunalt og statlig nivå. En del av forberedelsene kan skje etter at det er truffet formelle delingsvedtak. I det følgende vil jeg peke på forberedelser som må skje i de ulike fasene av en delingsprosess; fram til søknadsfristen og formelt delingsvedtak, og deretter mellom delingsvedtaket og ikrafttreddelsen.

Frist for søknad om deling er 1. mars, og tidspunkt for ikrafttredelse av nye fylkeskommuner vil være 1. januar 2024

Regjeringen vil legge til rette for at nye fylkeskommuner skal kunne tre i kraft fra 1. januar 2024. Dette er det tidligst mulige og beste tidspunktet nye fylkeskommuner kan tre i kraft. Nye fylkesting vil da kunne velges ved det ordinære kommunestyre- og fylkestingsvalget høsten 2023. Selv om denne tidsplanen innebærer knappe frister for både fylkeskommunene og staten, vil det være tilstrekkelig med tid til å gjennomføre utredning og høringer, fatte formelle vedtak og forberede opprettelsen av de nye fylkeskommunene.

Deling av fylkeskommuner er en nasjonal, lovregulert prosess. Det er Stortinget som fatter vedtak om deling av fylker, jf. inndelingsloven § 5. For å rekke ikrafttredelse til 1. januar 2024, må Stortinget fatte vedtak om endret fylkesinndeling innen sommeren 2022. Et formelt vedtak om deling sommeren 2022 er nødvendig bl.a. for å ha tilstrekkelig med tid til forberedelser til valggjennomføring og endringer i statlige registre som følge av endringer i fylkesinndelingen. Tidsplanen gir også politiske partier mulighet til å ha en forutsigbar nominasjonsprosess til kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2023, og legger til rette for at manntallet og øvrige tekniske løsninger for valggjennomføringen, er på plass.

For at regjeringen skal kunne fremme en proposisjon om endringer i fylkesinndelingen og lovendringer våren 2022, slik at Stortinget kan fatte nødvendige vedtak innen sommeren 2022, må tvangssammenslåtte fylkeskommuner innen 1. mars 2022 utrede og sende søknad til departementet om deling.

Om prosessen i fylkeskommunene frem til søknadsfristen 1. mars 2022

Søknad om deling

Søknad om at det skal settes i gang utredning om deling kan bare fremmes av fylkestinget selv, jf. inndelingsloven § 8. At denne initiativretten er lagt til fylkestinget, er begrunnet i lokaldemokratiske hensyn. Som øverste organ er det fylkestinget som fatter vedtak på vegne av fylkeskommunen. Det er derfor fylkestingene som nå må vurdere om deling er det beste for sine innbyggere, og om søknad skal sendes. (Om innbyggerforslag om deling se nedenfor).

En søknad fra fylkestinget om deling skal sendes direkte til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Søknaden skal være skriftlig og begrunnet, og den må inneholde forslag til nye fylkesgrenser, jf. inndelingsloven § 8. Forslaget til nye grenser må ta utgangspunkt i grensene til dagens fylkeskommune, og skissere hvor grensen mellom de nye fylkeskommunene skal gå. Det må fremgå hvilket fylke den enkelte kommunen skal tilhøre. Søknaden må også inneholde forslag til fylkesnavn. At søknaden skal være begrunnet, innebærer at den bør redegjøre for hvordan fylkeskommunen vil bli berørt av en deling. Loven oppstiller ingen nærmere krav til hvilke opplysninger søknaden skal inneholde.

Krav til utredningen

En godt utredet søknad fra fylkeskommunen er viktig for at departementet skal kunne legge frem en opplyst sak om deling for Stortinget. Kommunedirektøren har en generell plikt til å

påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, jf. kommuneloven § 13-1. I parlamentarisk styrte fylkeskommuner ligger denne utredningsplikten til fylkesrådet, jf. kommuneloven § 10-2. For øvrig gir ikke inndelingsloven konkret veiledning om hva en utredning om deling bør inneholde. Bakgrunnen for dette er at inndelingssaker er svært ulike, både når det gjelder art og omfang. I denne prosessen mener departementet at en utredning blant annet bør omtale hvilke konsekvenser delingen vil få for samfunnsutviklingen i fylkeskommunen, tjenester til innbyggerne (herunder at nye fylkeskommuner kan ivareta lovpålagte oppgaver), myndighetsutøvelse og lokaldemokratiet. Jeg viser til inndelingsloven § 1 om at endringer i kommune- og fylkesinndelingen bør medvirke til å skape formålstjenlige enheter som kan gi innbyggerne og næringslivet tilfredsstillende tjenester og forvaltning.

Fylkestinget må også vurdere om fylkets kommuner og innbyggere skal høres i spørsmålet om deling, se nedenfor.

Innbyggerengasjement og høring av spørsmålet om deling

Innbyggere som ønsker deling av en fylkeskommune som er tvangssammenslått, kan fremme forslag for fylkestinget gjennom et innbyggerforslag, jf. kommuneloven § 12-1. Fylkestinget plikter da å vurdere forslaget. Slik kan innbyggere søke å få gjennomslag ved å få løftet saken inn i det representative demokratiet.

Det er opp til fylkestinget å bestemme om fylkets innbyggere skal høres om delingsspørsmålet. Regjeringens tidsplan legger til rette for at det kan gjennomføres innbyggerhøringer før fylkestingets vedtak. Resultatet av en innbyggerhøring vil ikke være bindende for fylkestinget, men kun være rådgivende.

Fylkeskommunen står også fritt til å velge hvordan de kartlegger innbyggernes synspunkt på deling. Det kan gjøres gjennom lokale rådgivende folkeavstemninger eller på andre måter, for eksempel opinionsundersøkelser eller folkemøter. Uavhengig av hvilken metode som brukes til dette, er det viktig at fylkeskommunen utarbeider klare spørsmålsformuleringer som innbyggerne kan ta stilling til.

Det er videre opp til fylkestinget å bestemme hvem som skal høres. Deling vil berøre hele fylkeskommunen. Fylkestinget må derfor vurdere om innbyggerne i hele fylket skal høres. Det er mulig å innrette undersøkelser på en slik måte at det kan hentes ut resultater fra de ulike geografiske områdene av fylket.

Fylkeskommunen må også vurdere om kommunene skal høres om delingsspørsmålet, og på hvilken måte en slik høring eventuelt skal gjennomføres. Resultatet av en slik eventuell høring vil også være rådgivende for fylkestinget.

Adgangen til å holde lokale rådgivende folkeavstemninger, er hjemlet i kommuneloven § 12-2. Departementet anbefaler generelt at fylkeskommunene tar utgangspunkt i valglovens bestemmelser, og at disse gjøres gjeldende så langt det er gjennomførbart. Dette er også i

tråd med internasjonale standarder på området, og gjelder for eksempel prinsipper om allmenn stemmerett, hemmelig stemmegivning og god tilgjengelighet for velgerne. For å være gjennomførbart, vil det likevel være nødvendig med en del tilpasninger, for eksempel vil perioden for stemming normalt være betydelig kortere enn ved ordinære valg hvor forhåndsstemmegivning kan foregå i flere uker.

Hvis fylkeskommunen velger å gjennomføre en folkeavstemning, vil Valgdirektoratet kunne bistå med å tilrettelegge manntall og praktisk veiledning i gjennomføringen. Det utredes også muligheter for å tilrettelegge for en forenklet bruk av EVA (it-systemet som kommunene bruker i gjennomføringen av ordinære valg) for mottak av stemmer. Departementet har gitt ut en generell veileder om folkeavstemninger, og vil også tilby støtte i fylkeskommunens arbeid med å utarbeide rammer for gjennomføringen. I gjennomføringen av en folkeavstemning vil det være viktig med godt samarbeid og involvering av kommunene i fylket.

Hva skjer etter fristen for å søke om deling 1. mars 2022

Etter at departementet har mottatt fylkeskommunenes utredning og søknad om deling, vil departementet på kort tid forberede en proposisjon som skal legges frem for Stortinget (Prop. LS). Proposisjonen skal inneholde forslag til vedtak om deling av de aktuelle fylkeskommunene, herunder forslag til nye fylkeskommunegrenser. I proposisjonen må det også fremmes forslag om endringer i inndelingsloven § 29 om fylkesinndeling og fylkesnavn. Regjeringen tar sikte på å legge frem proposisjonen for Stortinget i løpet av våren 2022, slik at Stortinget kan fatte vedtak innen 1. juli 2022.

Etter at Stortinget har behandlet Prop. LS, vil departementet fastsette forskrifter med nærmere regler for gjennomføring av delingene som Stortinget har vedtatt, jf. inndelingsloven § 17. Forskriftene kan blant annet inneholde regler knyttet til forberedelsen av delingen, gjennomføring av lokalvalget høsten 2023, antall medlemmer i de nye fylkestingene, innkalling til konstituerende møte i de nye fylkestingene, valg av styreform, og forholdet mellom eksisterende og nye fylkesting i perioden mellom konstituering og ikrafttredelse. Departementet vil også vurdere om det er nødvendig å gi unntak fra lover og forskrifter i tråd med inndelingsloven § 17 andre ledd, for å sikre gjennomføring av delingen.

Departementet vil legge opp til dialog med fylkeskommunene om hva det er behov for å regulere i forskrift, og forskriftene vil bli utarbeidet i samarbeid med den enkelte fylkeskommune. Departementet vil ta kontakt med fylkeskommunene om dette arbeidet etter at vedtak i Stortinget om deling foreligger. Departementet vil videre avklare behovet for nye fylkesnummer.

Troms og Finnmark

I henhold til regjeringserklæringen vil regjeringen sende en sak til Stortinget med forslag om å innvilge den innsendte søknaden fra fylkestinget i Troms og Finnmark. Regjeringen legger opp til samme tidsplan for deling av Troms og Finnmark som for øvrige eventuelle fylkesdelinger. Det innebærer ikrafttredelse 1. januar 2024. Som nevnt ovenfor, er en slik

tidsplan nødvendig bl.a. for å ha tilstrekkelig med tid til forberedelser til valggjennomføring og endringer i statlige registre som følge av endringer i fylkesinndelingen.

For at Stortinget skal få en godt opplyst sak når det skal fatte vedtak, må også Troms og Finnmark fylkeskommune oversende en utredning som underbygger søknaden om deling. Informasjonen i dette brevet gjelder derfor også for Troms og Finnmark.

Økonomisk støtte og kompensasjon for kostnader forbundet med deling

Departementet vil gi følgende økonomiske støtte til prosessen i de tvangssammenslåtte fylkeskommunene frem til 1. mars 2022:

- Tilskudd til utredning: tvangssammenslåtte fylkeskommuner som ønsker å utrede deling, kan etter søknad motta inntil 100 000 kroner i tilskudd til dette.
- Tilskudd til innbyggerhøring: tvangssammenslåtte fylkeskommuner som ønsker å høre innbyggerne i spørsmålet om deling, kan etter søknad motta inntil 200 000 kroner i tilskudd til dette. Dette kan gjøres ved folkeavstemning, opinions- eller spørreundersøkelse eller møte. For at departementet skal kunne utbetale tilskuddet, må fylkeskommunene lage et faktagrunnlag som innbyggerne kan ta stilling til i en høring.

Kostnader forbundet med gjennomføring av deling

Når det gjelder eventuelle merkostnader knyttet til oppløsning, vil regjeringen bidra økonomisk på en avtalt og egnet måte.

Veiledning i prosessen

Jeg har forståelse for at fylkeskommunen kan ha mange spørsmål knyttet til delingsprosessen. Ved spørsmål knyttet til søknadsprosessen, gjennomføring av innbyggerhøringer, herunder folkeavstemninger, eller til tolkning av inndelingsloven, kan departementet kontaktes for veiledning. Dersom fylkeskommunen ser at det oppstår særskilte utfordringer med å komme i mål med søknadsprosessen til 1. mars 2022, ber jeg om at dere tar kontakt med departementet om dette.

Det er videre forståelig at det allerede nå kan oppstå spørsmål om selve gjennomføringen av delingsvedtaket, blant annet hvordan forberedelser til deling skal organiseres, forholdet mellom gammelt og nye fylkesting, økonomisk oppgjør mv. Slike problemstillinger knytter seg til fasen etter at formelt vedtak om deling foreligger. Departementet vil ta stilling til slike spørsmål i forbindelse med forskriftsarbeidet høsten 2022, og vil da ta kontakt med den enkelte fylkeskommune for veiledning og dialog om aktuelle behov.

Med hilsen

Bjørn Arild Gram

Kopi

Statsforvalteren i Innlandet

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Adresseliste

Innlandet fylkeskommune	Postboks 4404 Bedriftssenteret	2325	HAMAR
Troms og Finnmark fylkeskommune	Postboks 701	9815	VADSØ
Vestfold og Telemark fylkeskommune	Postboks 2844	3702	SKIEN
Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG